

II. Meşrutiyet Döneminde Bir Magazin Dergisi: Musavver Muhit*

Geliş Tarihi:10.08.2014
Kabul Tarihi:15.11.2014

Hatem TÜRK**

Öz

Türkiye'de 1908'de yeniden ilan edilen Meşrutiyet'ten sonra yoğun bir basın yayın faaliyetleri görülmüştür. Bu yayınlar çeşitlilik gösterir. Sanattan spora, siyasetten magazine dek pek çok alanda derginin ortaya çıktığı bu dönemin önemli magazin dergilerinden biri de Musavver Muhit'tir. 39 sayıdan oluşan dergi, kısa süren yayın hayatına rağmen Türk kültür ve edebiyatına önemli katkılar sağlamıştır. Batı kültürüne yakın durmuş gelişmeleri okuyucularıyla paylaşma ve kendini geliştirme konusunda iddialı olmuştur. Dönemin siyasi, askeri, edebî, kültürel gelişmeleri ve tartışmalarının içinde olmuştur. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne yakın bir yayın politikası izlemiş ve Sultan II. Abdülhamit hakkında kara propaganda yapmıştır. Bu yazıda Musavver Muhit dergisi farklı açılardan söz konusu edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dergi, Musavver Muhit, II. Meşrûtiyet, Magazin

II. Constitutional Era A Magazine Journal: Musavver Muhit

Abstract

Intense media activities was seen after the second monarchy in Turkey. These publications show diversity. One of this journals was Musavver Muhit. In this period had a lot of magazines about the arts, politic and magazin. Musavver muhit consists of 39 copy. It has important contributions for Turkish literature, although the life of less. It stopped close to the Western culture has been ambitious developments to share with the readers and self-improvement. It has been in the discussions about the political, military, literary, and cultural developments. Musavver Muhit followed a closer policy to union of İttihat and Terakki. In this study magazines of Musavver Muhit will be examined from different angle.

Keywords: Journal, Musavver Muhit, II. Constitutional Monarchy, Magazine

* Bu yazı, Hatem Türk, Musavver Muhit (İnceleme ve Edebiyatla İlgili Metinler) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2002. adlı tezdeki bilgiler geliştirilerek hazırlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr. Giresun Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
e-posta: hatemturk@hotmail.com

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun son çağı 19. yüzyılın özelliklerinden biri, yeni bir insan ve düşünce yapısının doğduğu dönem olmasıdır. Bu yüzyılda Türk milleti, bir taraftan yaşlanmış ve yıpranmış olan Osmanlı Devleti'ni ikmal ederken diğer yandan yine onun hamurundan yeni bir devlet vücuda getirme hazırlığındadır. Dünya genelinde imparatorluk devlet anlayışının bitip millî devletlerin ortaya çıktığı bu yüzyılda, Osmanlı'yı içeriden ve dışarıdan zorlayan ekonomik, siyasal, kültürel ve askerî pek çok etken vardır. Bir yandan küçülmeleri yaşayan devlet, diğer taraftan da yine pek çok alanda tutunma mücadelesi vermektedir. Bütün bunların içinde Osmanlı entelektüelinin, aydınlık geleceğin Avrupa ile entegrasyonda görüldüğüne olan inancı devam ederken üzerine düşeni yapma adına kültürel açılımları da hep bu yönden ilhamla yapmıştır. Hayatın diğer alanlarındaki gibi kültür ve sanat alanlarında da Batı tarzı gelişmeler, doğallıkla süreli yayınlarda hemen görülmekte ve geniş kitlelerle buluşmaktadır. Bu da 19. yüzyılın önemli olgularından biri olan kamuoyu oluşturma ve kitleleri daha çabuk harekete geçirme anlayışına önemli bir katkı olmuştur. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin baskıları sonucunda 1908'de Türkiye'de ilan edilen II. Meşrutiyet sürecinde de süreli yayınların önemli bir rolü olmuştur. Söz konusu edilecek olan Musavver Muhit Mecmuası, II. Meşrutiyet'in ilânını takip eden süreçte ortaya çıkan yayınların içinde en özgün olanlardan biridir.

Musavver Muhit

Musavver Muhit, Türkiye'de Meşrutiyet'in II. kez ilânından yaklaşık iki ay sonra, 23 Teşrin-i Evvel 1324 (5 Kasım 1908), Perşembe yayın dünyasına girmiştir. Meşrutiyet Dönemi'nin siyasi, sosyolojik ve edebî ortamını yansıtan dergilerden biri olan Musavver Muhit, yayın hayatına iddialı bir şekilde başlamıştır. Derginin çıkmaya başladığı tarihlerde memleket, yayın patlamasına şahit olmuştur. Türk tarihinde benzerine az rastlanır bir şekilde süreli yayın bolluğunun yaşandığı bu dönemde ülkede, kısa süreli de olsa, bir özgürlük ortamı doğmuştur. Bu özgür ortamdan istifade eden Türk aydını, süreli yayınlarda istibdat devrindeki susturulmuşluğunun hesabını Padişah ve eski idareye sormaktadır.

11 Temmuz 1324 (24 Temmuz 1908)'teki devrin çoğu yayın organında bulunan meşrutiyetin yeniden ilânı haberini açıklayan telgrafnâmeden sonra ülkede bir bayram havası esmeye başlamıştır. Bedii Nuri'nin Musavver Muhit'teki “İlk Yevm-i Hürriyetimiz” (Bedi Nuri 1909: 434-437) başlıklı yazısından alınan aşağıdaki örnek paragraf, devir aydınlarının genel görüşünü yansıtır: “*Artık Osmanlılığı teşkil eden akvâmdan bazısının bir an evvel nâil-i hürriyet olmak emeliyle vukua gelen isyanları görülmeyecek... Kitle-i Osmânîyi teşkil eden bu akvam hep bir hiss-i 'uhuvvet' ile yekdiğerine*

ebediyyen mürtebid bulunacaklar...” Musavver Muhit'teki Hamdullah Suphi'nin Meşrutiyet'in ilân günü ile ilgili yazısından bir cümlesi ise şöyledir:

“*O günün verdiği ihtisâsâtın en belîğ timsâlini bir Ermeni rahibinin toprakları öperek gösterdiği aşk-ı vatanperverîde bulabilirsiniz.*” (Hamdullah Suphi 1909: 406-407)

Mecmuanın Şekil Özellikleri

Musavver Muhit, yayın hayatına 23 Teşrin-i Evvel 1324 (5 Kasım 1908), Perşembe günü girer. Haftalık yayımlanan derginin başlık klişesinde harekeli olarak eski yazıyla ve büyük puntolarla “Musavver Muhit” yazılıdır. Başlık klişesinin hemen altında “siyâsi, edebî, felsefî, ictimâî mecmua” ifadesi vardır. Başlık klişesinin sağ üst tarafında tarih, sol üst tarafında da mecmuanın numarası bulunur. Mecmuanın ön dış kapağında ayrıca Fransızca olarak Latin harfleriyle “MOUHÏT, Illustration Hebdomadaire, Directeur et Redacteur en chef: FÂİK SABRÎ BEY” yazılıdır. Kapaktaki fiyat da Fransızcadır: “Prix: 2 Piastres” Fransızca olarak ayrıca derginin sayfalarındaki birçok resim, karikatür ve fotoğrafların alt yazıları yazılmıştır. Mecmuanın ön dış kapağındaki bilgiler değişmekle birlikte ayrıca müdür, sermuharrir, idarehane adresi, haftalık olduğunu bildiren “Her Pençşenbe” ve “Musavver Muhit mevcut haftalık gazetelerin en nefisi ve en mükemmelidir” ibaresi onun da altında bu hafta hangi hediye verildiğini bildiren cümle vardır.

Muhit'in her sayısının ön dış kapağında ya fotoğraf ya da resim vardır. Birinci sayının kapak fotoğrafı Ahmet Rızâ Bey'in Paris'teki odasından çektiği fotoğraftır. İlk fotoğraf Musavver Muhit'in İttihat ve Terakki taraftarı bir yayın izleyeceğini düşündürebilir. Diğer sayıların kapakları ise genellikle tablo olmakla beraber bazen değişik kişilere ait fotoğraflar, manzara resimleri ve 31 Mart Vakası ile ilgili resimlerdir.

Derginin iç kapağında önce yönetici kadrosu hakkında bilgi vermek gerekirse: Derginin müdürlüğünü Resimli Kitap müessislerinden Ubeydullah Esad, Sermuharrirliğini ise Fâik Sabri üstlenmektedir. Fakat 39 sayı devam edecek derginin idâri heyetinde değişiklikler olacaktır.

Derginin 7. ayısına kadar “Müessisleri Fâik Sabri, Ubeydullah Esad” denilirken müdür Ubeydullah Esad, sermuharrir Fâik Sabri'dir. 8. sayıdan 23. sayıya kadar hem müdür hem de ser muharrir Fâik Sabri'dir. 23'den 32. sayıya kadar müdür Fâik Sabri, sermuharrir Safvet Nezihî'dir. 33. sayıdan itibaren ise müdürlük Fâik Sabri'de, sermuharrirlik ise Celal Sâhir'de kalır. Derginin müdüriyet-i edebiyesinde de bir tutarlılığın olduğu söylenemez. 5. sayıya kadar belli olmayan bu kadro, 5. sayıda İzzet Melih, Ahmet Hâşim, Fâik Sabri; 8. sayıda ise İzzet Melih, Ahmet Hâşim olmuştur. 10. sayının iç kapak B'sinde “Muavinîn-i Tahririyesi: Memleketimizin vücutlarıyla iftihar ettiği meşâhîr-i

muharrirînininden mürekkepdır” denilmektedir.

Derginin ön dış kapağının yanında iç kapak B ve bazen iç kapak A kısmı vardır. İç kapakların sayfa sayılarına bazen ilave edilip bazen edilmediği görülür.

İlk defa 4. sayıda bulunan ve sonraki sayılarda zaman zaman bulunacak olan iç kapak A'da, mündericat, resimlerimiz, abone şerâiti, abonelerimize hediyelerimiz vs. gibi her zaman tutarlı olmayan bölümler vardır. İç kapak B'de ise şu bilgiler vardır:

Ortada dış kapaktaki klişeden biraz küçük punto ile “Musavver Muhit”; bu yazının üzerinde tarih, altında Latin alfabeleri ile Fransızca “MOUHÏT, Illustration Hebdomadaire” ve onun da altında “Müessisleri: Fâik Sabri - Ubeydullah Esad” yazılmaktadır. Bu yazıların sağ tarafında çerçeve içinde küçük puntolarla; sermuharriri, idârehânesi, şerâit-i iştirâ (İstanbul için) bölümleri; sol tarafta da yine çerçeve içinde müdür, şerâit-i iştirâ (Vilâyet ve memâlik-i ecnebiye için) Fransızca olarak müdür, idârehane adresi ve fiyatı ile ilgili bilgiler vardır. Bu bilgilerin altında sağdan sola, “numara”, “Her Hafta Pençşenbe Günleri Neşr Olunur Siyâsi, Edebî, İlmî, Felsefî, Resimli Gazetedir” ibaresi ve “cilt” bölümleri vardır. Bunun dışında iç kapak B sayfalarında genellikle fotoğraf bulunmakta, bazen de resim bulunmaktadır. Kapaktaki bilgilerde değışmeler gözlenmektedir.



Derginin I. cildi 23. sayıya kadar sürmüş daha sonra 23/1, 24/2... şeklinde devam etmiştir. I. ciltteki sayılar 16. sayfadan oluşup ayrıca ön dış kapak, iç kapak B bazen de olsa iç kapak A ve arka kapak şeklinde çıkmıştır ama zaman zaman iç kapakların da sayfaya dâhil edildiği görülür. Musavver Muhit, 23. sayıdan 29'a kadar 32 sayfa, daha sonraları da karışık olarak çıkmıştır. Yalnız 36-37. sayılar birlikte ve fevkalâde (özel) sayı şeklinde çıktığından 60 sayfadır.

Dergi, 23 Teşrin-i Evvel 1324 (12 Ağustos 1909)'ten 30 Temmuz 1325(5 Kasım 1908)'e kadar iki cilt halinde 39 sayı devam eder. “Her hafta pençşenbe günleri neşr olunur” ibaresi yer almakla beraber bu periyodik

taahhüde tam olarak uyulmaz. 9. sayıdan sonra 10. sayı, 25 Kanûn-ı Evvel'in perşembesinde (7 Ocak 1909) kurban bayramı dolayısıyla çıkmayıp 1 Kânun-ı Sâni'de çıkmıştır. Aynı durum 23. sayı için de geçerlidir fakat bu sefer bir hafta geç çıkmasının sebebi 31 Mart Vakası'dır. Ülkedeki karışıklık en yoğun günlerini yaşarken 24. sayı 16 Nisan 1325 Perşembe (29 Nisan 1909) değil, 18 Nisan 1325 (2 Mayıs 1909) günü çıkar. Ama yine de derginin üzerinde "Perşembe" yazılıdır. 36-37. sayı ise Meşrûtiyet bayramının 10 Temmuz Cuma'ya tesâdüf etmesi sebebi ile bu gün çıkmıştır. Takip eden hafta çıkmayan dergi, 23 Temmuz 1325 (2 Mayıs 1909) günü 38. sayı ve bir hafta sonra 30 Temmuz Perşembe 1325 (12 Ağustos 1909)'de 39. sayı ile son bulur. Derginin neden kapandığı hakkında bir malumat bulunmamaktadır. Yalnız Musavver Muhit'in son sayılarında okuyuculara hitâben yeniden abone olmaları, abonelik ücretini hemen ödemeleri gerektiği ile ilgili ilânlar artmıştır. Ayrıca Musavver Muhit'in müvezzilerine de abonelik bedellerini acil olarak idârehâneye göndermeleri söylenmektedir. Bunlar da derginin maddi sıkıntılar içerisinde olduğunu göstermektedir.

Derginin fiyatı: 1 ve 2. sayılarda 50 para, diğer sayılar da 2 kuruştur. Derginin ilânlarından anlaşıldığına göre iddialarından birisi de ucuz olmaktadır. Yalnız 36-37. sayı beraber ve hacimli çıktığından fiyatı da 5 kuruş olmuştur. Birinci cildin sonunda, bu cildin koleksiyonunun 44 kuruşa satıldığı ilânı vardır.

Abone şartları ise; 1. ve 2. sayılarda Vilâyât-ı Şahânedede seneliği 80, altı aylığı 45 kuruş; Der saadette seneliği 60, altı aylığı 30 kuruş; Memâlik-i Ecnebiyede seneliği 18, altı aylığı 9 franktır.

3. sayıdan itibaren zam gelir ve bundan sonra böyle devam eder: "Vilâyât-ı Şahânedede senelik 120, altı aylık 60 kuruş; Dersaadette senelik 108, altı aylık 54 kuruş, Memâlik-i Ecnebiyyede senelik 26, altı aylık 14 frank olur.

Derginin idârehâne adresi önceleri "Yeni Postahane Arkası, Eski Zaptiye Sokağında 2 numaralı Daire-i Mahsûsa / Dersaadet" iken 11 Şubat 1324'teki 17. sayıdan itibaren adres değişikliği olur. Yeni adres, "Bâb-ı Âli Caddesi İkdâm Dairesi Kurbunda Daire-i Mahsûsa / Dersaadet" tir.

Derginin basıldığı matbaada da bir değişkenlik söz konusudur: 1. sayı Karabet Matbaası; 2. sayı Hanımlara Mahsus Gazete Matbaası; 3, 4, 5, 6. sayı Selânik Matbaası; 23, 24. sayılar Matbaa-i Hayriye, 25-34. sayılar Karabet Matbaası; 35. sayı Selânik Matbaası; 36-37, 38 ve 39. sayılar da yine Karabet Matbaası'nda basılmıştır.

Musavver Muhit'in 1. cildi, 2'ye nazaran daha büyük boyda 32,5 - 24,5 cm. ebatlarında üç sütun şeklinde çıkmış; ikinci cilt ise 27, 5- 19, 5 cm. ebatlarında iki sütun şeklinde çıkmıştır. I. ciltte kullanılan kâğıt beyaz renkli kaliteli olmakla beraber ikinci ciltte zaman zaman kalitesiz sarı renkteki

kâğıtların kullanıldığı görülür.

Türk basınında ilk defa renkli resim Musavver Muhit'te kullanılmıştır. Derginin 3. sayının ön dış kapağındaki “Veliâht-ı Saltanat Devletlü Necâbetlü Reşad Edendi Hazretleri”nin fotoğraf çerçevesinde mavi desen kullanılmıştır. 4. sayıda da “Ressam-ı Şehir Mösyö Zonaro”nun fotoğraf çerçevesinde kırmızı desen kullanılmıştır. Numara 5'in dış kapağında yer alan “Meydan Kahvehanesi” adlı resimde ise ilk defa resmin içinde renk kullanıldığı görülür. Bu resimdeki bordo fes ve bazı kıyafetler renkli tab edilmiştir. Derginin 6 ve 7. sayıları da kapak çerçevesi renkli iken 8. sayıdan sonra da çerçeve ile beraber başlık ve ön dış kapaktaki bir cümle de renkli çıkar. Derginin 1. cildinde ancak birkaç kapak fotoğrafı renkli iken çoğunda kapaktaki çerçeve ve başlık klişesi renklidir. 2. ciltte ise renkli kapak vardır ve renk tonu biraz daha artmıştır.

Musavver Muhit'in arka kapağında ise zaman zaman değişiklikler görülmekle beraber genellikle, “Bilmece ve Suallerimiz”, “Bilmece Halli” gibi bölümler, İlanlar, az da olsa reklam ve hemen her sayıda “Bilmece Halline Mahsus Kupon” bulunmaktadır.

Yazar Kadrosu

23 Teşrin-i Evvel 1324 (5 Kasım 1908)'den 30 Temmuz 1325(12 Ağustos 1909)'e kadar yayın hayatını devam ettiren Musavver Muhit'te devrin en meşhur sanatkârlarının yazıları bulunmaktadır. Her ne kadar 39 sayı gibi küçük bir hacimde olsa da II. Meşrutiyet Dönemi süreli yayınlar serüvenine baktığımızda bu sayının çağdaşlarına nazaran çok da az olmadığına şahit olunur. Daha sonra Fecr-i Âti edebiyatının oluşumunu sağlayacak, Millî Edebiyat'ın gelişmesinde rol olacak ve müstakil hâllerde karşımıza çıkacak yüzün üzerinde imza, Musavver Muhit mecmuasının sayfalarında bulunmaktadır.

Musavver Muhit'te öncelikle bazı müstearlardan söz etmek gerekir Nüşhalarda, Kulağı Delik, Görür Göz, Siz Bilirsiniz, Muhib-i Kalem, A(yın) Tal'at, A. H. N. Lastik Top, Münekkit-i Hâdisat, Valde, Ziyâ gibi müstear adlar yer almaktadır. Muhib-i Kalem İzzet Melih, Ziyâ ise Safveti Ziyâ'dır. Mecmuanın en önemli yazarlarından olduğu belli olan ve “Mazbutat” bölümlerini yazan “Kulağı Delik” ve “Münekkid-i Hâdisat” takma adlı yazarın Fâik Sabri olduğu tahmin edilmektedir. Zira Fâik Sabri gibi Adalar doğumlu olan bu imzanın yazıları hem mecmuanın sözcülüğünü yapmakta hem de derginin asıl gayesi olan aktüel konuları yazmaktadır. Yine aynı bölümlerde mecmuanın içeriği ile ilgili haber niteliğindeki yazılar vardır.

Dergideki “Büyük Başlar” başlığı altında 23 yabancı devlet adamı ve sanatkâr ironik bir üslûpla tanıtılmıştır. Karikatürlerle verilen bu yazılarda gerçek imzanın kime ait olduğu belli değildir.

Dergide en çok yazarların bazılarının isimleri ve yazı adetleri şu şekildedir: A(yın) Talat 7 makale; Ahmet Hâşim 6 şiir, 2 monolog, 1 anket; Ahmet Midhat, 1 anket; Ahmet Râsim, 2 tefrika roman; Hâlide Edib, 1 tefrika roman, 1 tenkid, 1 makale; İzzet Melih, 6 yazı, Fâik Sabri, 8 yazı; Recaiâde Mahmud Ekrem 1 anket; Celal Sâhir 5 manzume; Hakkı Behic 5 yazı; İlyas Mâcid 7'si mensur şiir 8 yazı; Yakup Kadri 1 anket; Refik Hâlid 1 mensur şiir, 1 hikâye; Mehmet Fuad 1 manzume; Râif Necdet 9 yazı bunlardan 3'ü mensur şiir, 1'i hikâye; Mahmud Nedim, “Bizde Edebiyat” isimli son dönem edebiyatımız ile ilgili olarak oldukça uzun bir tarih, değerlendirme yazısı; Osman Nuri, 9 ilmi makale; Fâik Âli, 3 manzume; Rıza Dâniş, 6 manzume; Safvet Nezihî 13 yazı; Tahsin Nâhid 15 manzume, 1 anket; Hamdullah Subhi, 7 manzume, 1 hatırat, 1 monolog, 1 anket; Selim Sırrı, 5 makale; Abdülhak Hâmid, 2 manzume; Hâlid Ziyâ 4 hatırat, 1 tarihi makale; Mehmet Baha, 4 hikâye; Mehmet Râuf, 1 manzume, 1 hikâye, 1 anket, ilmi, edebî, siyâsî 8 makale; Mehmet Rüştü, 1 hikâye, 2 askeri makale tercümesi; Mehmet Sâdi, 9 manzume, 1 mensur şiir; Memduh Necdet 11 manzume, 1 psikolojik makale; Müfid Râtib, 1 anket, 3 tiyatro tenkidi; Mehmet Emin 7 manzume, 1 mensur şiir.

Bunların dışında mecmuada irili ufaklı yazıları ile pek çok yazar vardır. Fakat yaklaşık bir yıl süren yayın hayatı boyunca mecmuanın belli bir yazar kadrosu oluşturduğunu söylemek zordur.

Yayın Politikası

24 Temmuz 1324 (6 Ağustos 1908), Türk basın tarihi için önemlidir. Zira bu tarihte basın hürriyeti sağlanmıştır. Bu tarihten sonra sayısı tespit edilemeyecek kadar yoğunlukta bir gazete ve dergi patlamasına şahit olunur. Belki 33 yıllık bir zorunlu içe kapanıklığın bu tarihten sonra patlama hali gibi sosyolojik bir durum, belki de siyâsî tarihin doğal bir sonucu olan arayış / yeni ideoloji bulma zorunluluğu yüzünden olacak ki bu dönemde her türden gazete ve dergi bu derece yoğunlukta çıkmıştır. Musavver Muhit, Resimli Kitap idarecileri tarafından çıkarılmış bir dergidir. Resimli Kitap, Türk fikir ve sanat hayatına büyük iddialarla başlamış, çoğu sayfaları yüz sayfanın üzerinde aylık bir mecmuadır. Toplam 51 sayı çıkmıştır. “*Edebî, siyâsî, fenni felsefî ve ictimâî mecmuâ-i musavvere*” olan Resimli Kitap, devrinin en popüler yayınlarından. Musavver Muhit'ten bir ay önce yayına başlayan Resimli Kitap, Musavver Muhit'in daha geniş ve zengin hâlidir, denilebilir.

Musavver Muhit'in birinci sayısından itibaren ilişik kesilene kadar Resimli Kitap'ın satış koşulları mündericatu, tevzii yerleri ile ilgili ilânlar vardır. Birinci cildin birinci sayısının arka kapağındaki ilân sürekli yer almaktadır: “*Şehr-i mecmûa-i musavvere, Resimli Kitap, 100 sahife-100*

resim- en meşhur imzalar altında 30 makâle meşâhir-i üdebâ ve muharrirînimizin hemen ekserisinin muavenet-i tahrîriyesini temin etmiş olan (Resimli Kitap) her ayın on beşinde 100 sahife ve 100 resimi muhtevî olduğu hâlde neşrolunur... Bir nüshâsının fiyatı 5 kuruştur seneliği 80, altı aylığı 45 kuruştur. Abonelere müteaddid hediyeleri vardır. (Resimli Kitap) siyâsî, edebî, felsefî, ictimâî yegâne resimli mecmuadır.” (İmzasız 1909: A.K)

Musavver Muhit'in 16. sayısına kadar süren bu birliktelikten sonra Resimli Kitap'la ilgili Muhit'in 20 ve 21 numaralı nüshalarında şu ilan vardır:

“İdârehânemizin “Resimli Kitap” ile münâsebeti kalmamıştır. Şimdiki hâlde neşriyatımız “Musavver Muhit” ile “Resimli Roman” dan ibâret olup yakında mektep talebelerine mahsus olmak üzere gayet müfid ve nâfi' ve eğlenceli mebâhisi lem'-i hâvi olarak “Küçük Mektepli” nâmında haftalık bir mecmuamız daha mevkî-i intişâra vaz' olunacaktır.” (İmzasız, 1909: AK) Muhit'in 16. nüshasına kadar ilânlar birlikteyken 17. sayıda tevzîi yerleri ile ilgili ilânda Resimli Kitap'ın adı bulunmaz.

Bu tarihten sonra Musavver Muhit için daha önce Resimli Kitap neyse Resimli Roman da o olacak ve sürekli onunla ilgili ilânlar yayınlanacaktır.

Musavver Muhit idarecileri tempolu bir şekilde çalışmaktadır. Bu, Musavver Muhit'in devrinde önemsenen bir dergi olduğunu gösterir. Dördüncü sayıdaki bir ilânda derginin aynı gün ikinci baskıyı yaptığı, halkın bu rağbeti karşısında derginin kendini daha geliştireceği ifade edilmektedir. (İmzasız 1908: 50) Ayrıca 39 numaralı nüshanın “Piyango” bölümünde 38 ve 39 numaralı nüshanın 10 bin adet basıldığı anlaşılmaktadır:

“Geçen haftaki gibi bu haftaki nüshâmızın esnâ-yı tab'ında da tab' olunan on bin nüshâdan beş bininin mündericâtı meyânına:... ” (İmzasız, 1909: 472)

Musavver Muhit'in ilk sayısında “Küçük Bir Mukaddime” başlığı altında yazılan ön söz niteliğindeki on iki satırlık kısa bildiri yazısında Musavver Muhit'in yayın politikası hakkında küçük ipuçları edinilmektedir. Daha birinci cümlede Resimli Kitap'tan söz edilmektedir:

“(Resimli Kitap)ımızın nâil olduğu rağbet ve teveccühten cesaret alarak ona peyrev olmak üzere şu (Musavver Muhit)in neşrine başlıyoruz. (Resimli Kitap) Fransızların magazinleri tarzında aylık bir mecmua olduğu gibi (Musavver Muhit)te İllüstrasyonları şeklinde haftalık bir gazete olacak ve hâdisât-ı siyâsiye ve ilmiye ve edebiyeyi günü gününe takip ile en yeni havadisi resimli olarak karilerine bildirecektir.” (İmzasız, 1908: 2)

Görüldüğü gibi Musavver Muhit, Resimli Kitap'ın alt organı olarak yayına başlamıştır.

Yazının bir sonraki cümlesinde Musavver Muhit'in Fransızların ünlü magazin dergisi İllustration'a benzemek iddiasında olduğu anlaşılmaktadır.

Musavver Muhit'te Resimli Kitap gibi yayına büyük iddialarla başlamıştır. Birçok sayısında görülen ilânlarda Muhit'in en iyisi olmak arzusunda ve iddiasında olduğu hatta Avrupa dergileri ile boy ölçüşebilecek seviyede olduğu iddiasına şahit olunur.

Musavver Muhit, magazin tarafı ağır basan bir dergidir. Onda ilk göze çarpan özelliklerden biri fotoğraf ve resimleridir. Daha ilk sayısında 13 fotoğraf 3 tefrika resmi ve 2 de karikatür vardır. İlerleyen sayılarında zamanın dergilerine nazaran oldukça fazla sayıda fotoğraf, resim ve karikatürü barındırmaktadır. Zaman zaman büyük boyda ilave fotoğraf ve resimler de veren Musavver Muhit'in bir özelliği de Türkiye'de, amatörce de olsa ilk defa renkli resimler yayımlanmış olmasıdır. Musavver Muhit'teki fotoğrafların çoğu sivil ve askeri erkâna aittir. Ama Musavver Muhit, Fenerbahçe futbol takımından, II. Meşrûtiyet'in ilân serüvenine, 31 Mart Vakası'nın en sıcak fotoğraflarına, II. Meşrûtiyet'in mebuslarına, Bakü'deki Müslüman Mektebi talebe ve öğretmenlerinden İtalya'daki meşhur Messina depremine, en son teknolojik gelişmelerden ülkemizin yeni tanıştığı ürün fotoğraflarına, Cenevre fotoğraflarından Avrupa'nın peyzaj yerlerinin resimlerine, yabancı politikacı ve sanat adamlarına, 31 Mart âsîlerinin îdam anlarından Girit adası ile ilgili fotoğraflara kadar fotoğraf ve resimleri yayınlamıştır. Örnek olarak, Musavver Muhit'in 2. cilt, 24 numaralı nüshasında 25 fotoğraf, 5 resim, 8 de karikatür bulunmaktadır. Mecmuanın genelinde olduğu gibi bunlar da genellikle siyâsîdir. Muhit'in fotoğraf memuru Kenan Bey olmakla beraber, gerek yerli ve yabancı basından gerekse ülkedeki ecnebî fotoğrafçılardan resimler alınmıştır. Mecmuaya promosyon katkısı da bulunan devrin meşhur fotoğrafçısı Apollon (Musavver Muhit sayfalarında sürekli reklamı çıkan Apollon'dan “Abonelerimize Hediyelerimiz” bölümünde okuyuculara hediye olarak iki fotoğraf çekirme imkanı vardır.) başta olmak üzere Foto Aigle ve Foto Phebus, mecmuayı renklendiren fotoğraf ustaları olmuşlardır.

Musavver Muhit, edebiyat ve aktüalite ağırlıklı bir yayındır. Fakat bu dönem dergiciliğinin bir özelliği olarak onda hemen her türden konuya rastlamak mümkündür. Bunlara birinci örnek olarak spor gösterilebilir. Mecmuada spor, oldukça ciddiye alınır. Ülkede modern anlamda spora katkıları bilinen ve kendisini Avrupa'da yetiştirmiş olan Selim Sırrı, bu konuda en çok uğraşan kişi olmuştur. Onun ilk defa yaptırdığı ve müdürü olduğu Rızapaşa Yokuşu'ndaki spor okulu, “Terbiye-i Bedeniye Mektebi”nin ilânları ve tanıtımı Musavver Muhit'in çoğu sayısında vardır. Ayrıca Selim Sırrı, sporun yararları, Avrupa'da spor, bizde geleneksel spor ve altıncı spor konferansı ile ilgili Musavver Muhit'e 5 makale yazmıştır. Sporun ülkemizdeki en önemli kişilerinden olduğu bilinen Selim Sırrı'nın c. 1, nr. 11, s. 172'de eskrim yaparken bir fotoğrafı bulunmaktadır. Musavver Muhit'e sporla ilgili olarak bir

makale de Ömer Lütfi yazmıştır. Muhit'te aktüel spor olayları da yerini almıştır. Fenerbahçe'de yapılan bisiklet yarışları, güreş müsabakalarının fotoğrafları, ayrıca yeni yeni gelişmekte olan futbol kulüplerinin fotoğraf ve faaliyetleri bulunmaktadır. Bunlara bir örnek olarak c. 1, nr. 9, s. 144'deki Üsküdar Lem'a-i Hürriyet kulübünün fotoğrafı gösterilebilir.

Dergi, 31 Mart Vakası ile ilgili yayınlamış olduğu yazılarda eski devri ve II. Abdülhamit'i aşırıya varan aşağılamalarından de görüleceği gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti taraftarlığı yapmaktadır. Tam da yayın hayatının ortalarına tesâdüf eden 31 Mart Vakası'nda İttihatçıların her biri, başta Ahmet Rızâ Bey olmak üzere kahramanlaştırılmış, hatta ilânlarla bu olayda “şehit” edilen İttihatçı askerlerin yayınlanmak üzere fotoğrafları okuyuculardan istenmiş ve yayınlanmıştır. Derginin 36 - 37 numaralı nüshâsı “II. Meşrutiyet Özel Sayısı” gibidir. Meşrutiyet, ikinci kez ilânından sonra Türkiye'deki hemen bütün yayın organları gibi Musavver Muhit'in gündeminden de hiç düşmemiştir. Vatan, millet kavramları ile ilgili şiirler, hikâyeler kaleme alınmış, oldukça ilginç hâtıralar yazılmıştır. II. Abdülhamit karşıtlığı son derece açıktır. Dergideki 25, 26, 27, 28, 29, 30. sayılarda padişahı küçümseyen, onu ve devrini kötüleyen karikatürler yer almıştır. II. Abdülhamit'in yolsuzlukları, halkın sırtından edindiği milyonlarca liralık servetin listesini derginin haberler kısmında okumak mümkündür. Bu durumu aşağıdaki örnekler ispatlar: “*Abdülhamit'in Yıldız'daki müzesinde üzeri pırlanta ve yakut ve ahcâr-ı nâdire ile murassa ve gayetle nâdide bir kılınç bulunduğu müstahberdir. Yıldızda icrâ kılınan taharriyat neticesinde üç yüz elli bin lira raddesinde bir meblağ zuhur etmiş ve meblağ-ı mezkûr berâ-yı hıfz-ı dâire-i askerîye veznesine îsâl kılınmıştır.*” (İmzasız, 1909: 67) ve “*Hakan-ı mahlu'un ecnebî bankalarına tevdi' ettiği nukûdun mecmû-ı sahîhi bir milyon seksen bin lira olduğu tahakkuk etmiştir.*” (İmzasız, 1909: 189)

Bu devir basını ve aydın insan zümresinde moda şeklinde görülen Sultan Abdülhamit'e lanetler yağdırma ve alay etme, Musavver Muhit'in sayfalarında de çok sık olarak kendini göstermektedir. Eski sultanın şekil özelliklerinden özel hayatına, güvenlik tedbirlerine kadar onunla alay eden birçok yazı ve karikatür Musavver Muhit'in sayfalarında vardır.

Dergi, Hareket Ordusu'nun İstanbul'a girişinden sonra adım adım onun takibini yapmış, olaylar tamamen bitinceye kadar İstanbul ve vilâyetlerdeki gelişmeleri ayrıntıları ile fotoğraf ve resim destekli olarak vermiştir. Özellikle II. ciltte gerek yurt içi gerekse yurt dışındaki güncel olaylar sıkı bir şekilde takip edilmiştir.

Derginin 36-37 numaralı birlikte çıkan özel sayı hüviyetindeki nüshâsında müdür-i edebî Celal Sahir'in devrin önemli siyâsetçi ve sanatkârına yaptığı anketi vardır. Bu sayı II. Meşrutiyet'in ilânına tesâdüf ettiği için “geçen



yıl bu güne dair düşünceler” sorulur. Bu ankete; Abdi Tefik, Ahmet Hâşim, Ahmet Samim, Ali Fahri, Ahmet Refik, Fâzıl Ahmet, Bedi Nuri, İzzet Melih, Fâik Sabri, Recaizâde Mahmut Ekrem, Jülide Sâhir, Yâkub Kadri, Râif Necdet, Şehzâde Mecid Efendi, Mehmet Câvid, Müfid Râtib, Ahmet Hikmet, Şehâbeddin Süleyman, Tahsin Nâhid, Burhâneddin, Hamdullah Subhi, Hüseyin Câhid, Ahmet Midhat Efendi gibi, önemli simâlar değişik türdeki yazıları ile katılmışlardır.

Musavver Muhit'in sayfalarında yabancı edebiyatlara karşı hissedilir bir alâkanın olduğu görülmektedir. Fransız, Alman, İngiliz ve Rus edebiyatlardan tercüme ve bu edebiyatlarla ilgili yazılar derginin hemen her sayısında vardır. Japon ve Amerikan sosyal hayatıyla ilgili yazılar bulunmakla

beraber bu dillerin edebiyatları dikkat çekmemiştir. Dergide Batılı sanatkârlara karşı aşırıya varan bir ilgi görülmektedir. Örneğin derginin sürekli yazarlarından olan Râif Necdet 15 numaralı nüshadaki Fransız sanatçı “Catulle Mendes” hakkındaki monografi yazısında art arda ölen Fransız sanatçılar ve “Catulle Mendes” için “Kardeşim ölse ancak bu kadar üzüldüm” (Raif Necdet, 1909: 227-228) demektedir. Yine yabancı devlet adamları ve sanatçılarla ilgili dergide “Büyük Başlar” sütunu bulunmakta, her seferinde “Görür Göz” imzasıyla değişik bir kişi anlatılmaktadır. Muhit'te bu şekilde otuz iki yabancı siyâsetçi ve sanatkâr hakkında yazı vardır.

Musavver Muhit dergisi, okuyucuyu kendine daha fazla çekebilmek için olsa gerek hediyeler ve bilmeceler bölümüne önem vermiş, okuyucuyla bire bir ilişki kurmaya çalışmıştır. Derginin hemen her sayısında “Bilmece ve Müsabakalarımız” ve ayrıca “Abonelerimize Hediyelerimiz” bölümü vardır. Bu bölümlerde okuyuculara kolonya, atkı, Apollon Fotoğrafçısından fotoğraf çekilme imkânı, abonelik, vb. gibi hediyeler verilmiştir.

Musavver Muhit'in yayına başladığı ilk sayılarında vaat ettiği konulardan biri edebî ve siyâsi konferanslardır. Fakat dergide iki kere yapılması ilân edilen bu programlardan yalnız birincisi yapılmış ve küçük aksaklıklarla beraber rağbet bulmuştur. Musavver Muhit'te sıkça ilânı bulunan ikinci konferans, ülkenin içinden kurtulamadığı siyasi karışıklık yüzünden bir türlü yapılamamıştır. Tepebaşı Tiyatrosu'nda yapılan birinci konferans da ülkemizde kendi alanında bir ilerlemeye işaretler. Bu gösteride konferanslar verilmiş, piyesler oynanmıştır. Devrin en ünlü sanatkârlarını bir araya getiren konferansa Musavver Muhit okuyucuları indirimli katılmıştır. Derginin başında Fâik Sabri gibi Batı'yı çok iyi tetkik etmiş, Batı dillerine vakıf (Musavver Muhit'e de yaptığı tercümelere ve “Avrupa Hâtrâtından” da anlaşılacağı gibi) birinin bulunması, derginin Batı'dan ilham alan bir müessese olmasının göstergesidir.

Gazete ve dergilerin şüphesiz en önemli özelliklerinden birisi yeni dehâların keşfi ve teşvik edilmesidir. Bu bağlamda Halide Edip, Halide Salih ismi ile ilk romanı Heyula'yı Musavver Muhit'e tefrika ettirmiştir. Muhit'in iddialarından birisi de bu noktadadır. 10 numaralı nüshanın “Muhterem Kâriyer” başlıklı ilânında şöyle denilmektedir:

“Beşinci nüshâsından itibaren “Musavver Muhit” risâlesi yeni bir devre-i tekamüle giriyor. Gittikçe kesb-i ehemmiyet edecek olan tadilat ve ıslahât-ı mâdiye şüphesiz sevgili kari ve kariyelerimizin nazar-ı dikkat ve rağbetini celb eyleyecektir. Bundan mâda “Musavver Muhit” şimdiden kendisine öyle ciddi bir hatt-ı hareket çizmiştir ki lüzumsuz bir tevâzuu bertaraf ederek söyleyebiliriz. Tarih-i matbuatımızda sâbit bir iz bırakacaktır.

Meşhur üdebâ ve şuarâmızın muavenet-i tahrîriyesini temin etmiş olan

risâlemiz diğer taraftan da Hâmid ve Ekrem'leri, Hâlid Ziyâ ve Tevfik Fikret'leri takib eden neslin en mümtaz ve en ümmidbahş zekâlarını tanıtarak onların teşkil ve tekâmülünü taktir ettirecek ve böylece istikbâl-i edebîmizin bir menşe-i mühimmi olmaya hasr-ı mesâi eyleyecektir...” (İmzasız 1909: İK)

Recâizâde, Hâmid, Hâlid Ziyâ, Tevfik Fikret isimlerini zikreden yukarıdaki yazı, derginin sanat görüşü hakkında yeterli ipuçlarını vermektedir. Fakat ne var ki dergi, bir muharrir sınıfı oluşturacak kadar uzun süreli yaşayamamıştır. Musavver Muhit, Fecr-i Âtî adıyla bilinecek topluşmanın sanatkârları tarafından yazılmıştır. Biz, adı geçen topluşma ile Musavver Muhit arasında bir kader birliği olduğuna inanıyoruz. Gerek Musavver Muhit'in yayın politikası ile Fecr-i Âtî'nin ilkeleri arasındaki paralellik, gerek amaçları, gerek yaşamlarındaki örtüşme gerekse sonlarının benzerliği bizi bu kaniya yöneltti. Zira ikisi de büyük iddialarla ve genç bir nesil tarafından hayata başlamış, yeni şeyler vaat etmiş ve nihâyetinde kendi içinde bir organik bütünlük kuramadan siyâsî şartların da diktasıyla (siyâsî şartların millî edebiyata ihtiyaç duyduğuna inanıyoruz) iyi niyetleriyle beraber sona ermiştir. Musavver Muhit sanatkârları çoğunlukla daha sonradan millî bir ifadenin peşinden koşacaklardır.

Millî bilinç, en azından edebî bağlamda Musavver Muhit sayfalarında kendisine yer bulmuş bir unsurdur. Fecr-i Âtî'nin Servet-i Fünûn edebiyâtını tenkit ettiği noktalar bu mecmuada da hissedilmektedir. Musavver Muhit'te “Edebiyat-ı Hâzıraya Dâir” adlı makalenin sahibi Mehmet Râuf, edebiyatımızın yalnız güzel söylemekten vazgeçip muhtevayı felsefeyle, fikirle zenginleştirmek gerektiğini söyler. (Mehmet Rauf 1909: 322-323) Hakkı Behiç de “Edebiyat-ı Avam” adlı makalesinde halkın anlayacağı bir dile büyük bir ihtiyaç olduğunu ve sanatkârlarımızın bu konuyu nazarda bulundurmaları gerektiğini söyler. (Hakkı Behiç 1909: 258-263)

Edebî Faaliyetler

Manzumeler

39 sayılı ömründe devrin en büyük sanatkârlarından yazıların bulunduğu Musavver Muhit'te tercümeler hariç tutulursa 31 sanatkârın 106 manzumesi yayımlanmıştır. Diğer yazılarda olduğu gibi manzumeleri de devrin ünlü isimleri yazmıştır. Musavver Muhit'te manzumelerin adetleri bakımından ilk sırayı 15 manzume ile Tahsin Nâhid almaktadır. Daha sonra 12 manzume ile Memduh Necdet, 9 manzume ile Mehmet Sâdi, 7'şer manzume ile Hamdullah Subhi, Mehmet Emin ve İranlı şâir Rıza Dâniş sıralanabilir. Bu sıralarda 24-25 yaşlarında olan Ahmet Hâşim'in de idâri kadrosunda etkin bir şekilde bulunduğu mecmuamızda 6 manzumesi vardır. Diğer manzumeler imza başına birkaçı geçmemek üzere dağılmıştır.

Mecmua, yayında kaldığı süre itibarıyla siyasi hadiselerin etkisinde kalmıştır. Bu açıdan birçok edebî eserin kendinden ödün vermek pahasına siyâsî olaylara eğildiği görülür. Recâizâde Mahmud Ekrem'in nüshâ-yı fevkaladede yer alan nesir karışımı birkaç değişik manzumesi, buna bir örnektir. (Recaizade Ekrem 1909: 391-395) II. Abdülhamit ve devrine lanetler yağdıran mısralarla dolu olan manzumelerin ayrıca isimleri bulunmamaktadır. Yine bunun gibi II. Meşrutiyet'i sanatından ödün vererek heyecanlı bir üslupla yücelten Abdülhak Hâmid'in "Unutulmaz Şiirler" sayfası altında, çerçeve içine alınmış "Hürriyet Neşidesi" (Abdülhâk Hamit 1909: 290) ile "Neşide-i Hürriyet" (Abdülhâk Hamit 1909: 50) adlı manzumesi de başka örneklerdir.

Bunun yanında milli duyguları en içten mısralarla anlatan şiirler de Musavver Muhit sayfalarında bulunmaktadır. İbrahim Alaaddin'in Yunanlıların Girit'i ilhâkından dolayı duyduğu derin ıstırapı anlatan "Osmanlı Bayrağı" (İbrahim Alaaddin 1909: 410) veya Ali Ekrem'in batan Ertuğrul fırkateyni için yazdığı "Ertuğrul" (Ali Ekrem 1909:290-291) isimli manzumesi buna yalnızca iki örnektir.

Fecr-i Âtî toplaşmasının sloganı olan "Sanat şahsî ve muhteremdir" cümlesinin "şahsî"liği Musavver Muhit için de geçerlidir. Bu yüzden Musavver Muhit'teki manzumeleri belli bir sanat görüşü ile sınırlandırmak zordur. Ama en fazla, edebiyâtımıza da yeni olan devrin genel görüntüsüne uygun olarak mâşuku idealize edilmemiş aşk şiirleridir, denilebilir. Musavver Muhit'te bu şiirlerin en önemli temsilcileri edebiyatımızda kadın şâiri olarak tanınan Celal Sâhir ve Tahsin Nâhid'dir.

Tercümelere

Bilindiği gibi Türkiye'de II. Meşrutiyeti zorlayan muhalefet, İttihat ve Terakki Partisi'dir. 31 Mart Vakası'nın ardından devletin yönetimini tam anlamıyla ele alan parti mensupları, genellikle Balkan topraklarında yetişmiş ve hafızasını Batı kültürüyle doldurmuş insanlardır. Musavver Muhit'te tercümelere fazla önem verilmesinin altındaki önemli nedenlerden biri devir aydınlarının Batı'ya aşına olmalarıdır denilebilir. Ahmet Samim'in "Rus Edebiyâtına Dâir" (Ahmed Samim 1908: 101-103) adlı yarım kalmış yazısı, devir aydınlarının Batı'ya bakışının bir örneğini gösterir. Bilindiği gibi bu dönemde çok da dostâne olmayan Osmanlı-Rus ilişkileri için Ahmet Samim, düşmanla mücadele kuvvetimizin ancak onları tanımakla artacağı tezini işler. Ve tanımanın da birinci derecede onların edebiyatlarını dilimize kazandırmak yoluyla olacağını anlatır.

Musavver Muhit'teki yazılara göre, Avrupa'nın Türk aydını için "hürriyet, uhuvvet, adalet ve terakkinin" doğum yeri olarak görüldüğü söylenebilir. Birçok yazıda istibdat memleketi ile hür ülke karşılaştırılır. Musavver Muhit'in hemen her sayısında bir şekilde Batı vardır.

Mecmuada hacimce en fazla tercüme-yi Fâik Sabri ve Mehmet Rüşti Paşa yapmıştır. Paşa, tercüme-leri Almanca'dan yapmıştır. Mehmet Rüşti Paşa'nın tercüme-lerinin hepsi askerî, biri de askerî hikâyedir. Fâik Sabri ise genellikle piyes ve hikây-e tercüme etmiştir. Musavver Muhit, özellikle tiyatro tercüme-lerine önem vermiştir. Dergideki “Karilerimize Bir Tebşir” (İmzasız 1909: 297) adlı ilânda meşhur Fransız mecmuası İllustration'dan adapte olan tiyatro hizmeti müjdelenmektedir. Bu vaatler yerine getirilmiş, ilânda söylendiği gibi artist Burhâneddin Bey'in oynadığı oyunlar ve değeri-dirmeleri fotoğraflarıyla beraber yayımlanmıştır. Fakat Musavver Muhit'te tefrikalar ilave olarak verilmiş ve bu ilaveler sonunda kitap baskısı olacak şekilde düzenlenmiştir. Bu baskılar kitap olduğundan çoğunlukla koleksiyonlarda bulunmamaktadır. Bunlara bir örnek, varlığı ancak kapak sayfalarındaki ilânlardan anlaşılan Pierre Volf'un “Sinli Sevda” adlı Fâik Sabri'nin çevirdiği piyesidir. Musavver Muhit'te 18 yabancidan tercüme yapılmıştır.

Tiyatro

II. Meşrutiyet dönemi Türk tiyatroculuğu açısından oldukça verimli bir dönemdir. Gerek verilen telif eserler gerekse temâşânın icrasında bu dönemde oldukça önemli adımlar atılmıştır. Gösteride bu dönemin en önemli isimleri artist Burhâneddin Bey ve Müfid Râtib Bey, Musavver Muhit'te her zaman yerini almış sanatçılardır. Oynanan oyunlardan fotoğraflar her zaman dergide yayınlanmıştır. Fakat tiyatro yazarlığı dergide daha çok önem kazanmıştır. İzzet Melih'in Fransızca yazdığı “Leyla” isimli kısa oyununun Paris'te zamanın en meşhur Fransız sanatçıları tarafından oynanması, dergide bir “Hadise-i Edebiye” olarak ifade edilmiştir. (Safvet Nezihi 1909: 306-307)

Musavver Muhit'te bulunan temâşa tenkitleri, oldukça önemlidir. Özellikle Müfid Râtib'in aktüel tiyatro tenkitleri bu dönem tiyatroculuğu için önemli ipuçları verir. Dergide bundan başka Hâlîde Edib, İzzet Melih, Mehmet Râuf, Münir Süreyya, Safvet Nezihi gibi yazarlar bu konuda tenkit, değerlendirme yazısı yazmışlardır.

Musavver Muhit'e tiyatro tenkidi yazan sanatçıların bir şikâyeti devir tiyatrosunun artık eski dönemi karalayan eserlerden kurtulup yeni ve özgün eserler vermeleri gerektiğine dâirdir. Mehmet Râuf, “Temâşâ Muharrirliği” adlı makalesinde şöyle demektedir:

“Fakat bütün bu faaliyet ve şemâ tâta rağmen, mil-i mevcûde arasında, yalnız bize has olan ve şimdiye kadar devam etmiş bulunan bu acı mahrûmiyetten elan lâzım geldiği gibi kurtulamadığımızı istirdâd-ı hürriyetimizden beri bu gün tamam beş ay geçtiği halde, doğruyu söylemek lâzım gelirse, henüz bir nümâyîş-i hakîkî-i sanat huzûrunda mesûd olmadığımızı henüz ilk eser-i edebî-i temâşâmızı görememekle müteessif

bulunduğumuzu itiraf etmek de doğru olur...” (Mehmet Râuf 1909:166)

Edebiyatla İlgili Yazılar:

Musavver Muhit'te tenkit, değerlendirme yazılarına da önem verilmiştir. Sanat teorisi ve bizde edebiyat ile ilgili oldukça uzun ve değerli yazıların bulunduğu mecmuada bu konudaki en dikkate değer yazı dizisi Mahmud Nedim'in son dönem edebiyâtımız ile ilgili “Bizde Edebiyat” adlı tahlil ve değerlendirme yazısıdır. Ayrıca Server Cemal, Hâlide Edib, Ahmet Samim, Bedi Nuri, Fâik Reşad, Hakkı Behic, Râif Necdet, Mazhar Ârif, Mehmet Râuf, Memduh Necdet bu konu ile ilgili dergiye yazı yazan bazı sanatçılardır.

Biyografiler

Musavver Muhit'teki biyografilerin çoğunu “Görür Göz” müstearlı sanatçı, “Büyük Başlar” sütunu altında yazmıştır. Onun dışında Râif Necdet, Mehmet Râuf, Safvet Nezihî, İzzet Melih, Ahmet Hâşim, Mehmet Ali Tevfik sanatçı ve siyaset adamları hakkında Musavver Muhit'e yazı yazmışlardır. Hakkında yazı bulunan şahsiyetlerin büyük bir çoğunluğunu yabancılar oluşturur. Bunlardan Mehmet Ali Tevfik'in Hippolyte Taine'in fikirlerinden beslenerek yazdığı “Alfred de Musset ve Alfred de Tennyson” adlı yazı dizisi dikkat çekicidir.

Tefrikalar

Musavver Muhit'te biri tercüme dört roman tefrikası vardır. Ahmet Râsim'in “Asabî Kız” ve “Sabiha”sı ile Hâlide Salih'in “Heyûla”sı tefrika edilen romanlardır. Hâlide Edib ilk romanını burada tefrika ettirmiştir. “Heyûla”, Avrupa'dan getirilen özel resimlerle yayınlanmıştır. Musavver Muhit'in bir başka uygulaması da Batı'dan tercüme edilen tiyatro eserlerini tefrika etmiş olmasıdır. Musavver Muhit, tefrikalara önem verdiğini sık sık belirtmektedir.

Hikâyeler

Musavver Muhit'te hikâyelerin rengi ideolojiktir diyebiliriz. Siyasi hadiselerin en yoğun şekli ile yaşandığı bir zamanda yayınlanan mecmuada hikâyelerin konuları, genelde Meşrutiyet ve İstibdat Dönemi'ne aittir. Fakat bunun yanında bu türü bu şekilde sınırlandırmak da imkân haricidir. Dergide bulunan 24 hikâyenin 5 tanesi Mehmet Baha'ya aittir. Onun dışında, Mehmet Râuf, Râif Necdet, Refik Hâlid, İsmâil Kenan, Hakkı Behic, İzzet Melih, Cemil Süleyman, Ziyâeddin Bedi', Hüseyin Câhid, Safvet Nezihî gibi sanatçılar Musavver Muhit'e hikâyeye yazanlardan bazılarıdır.

Sonuç

II. Meşrutiyet'in ilânının ülkeye getirmiş olduğu bir yıla yakın süren özgürlük havasından yararlanarak büyük ümitlerle yayın hayatına başlayan Musavver Muhit dergisi, 39 sayılık yayın hayatında devrin en önemli

kalemlerini sayfalarında barındırmış, önemli konularda yazılar neşretmiştir. Avrupa kültür, siyaset ve edebiyatına yakın durmuş, okurlarını bu anlamda geliştirme gayreti göstermiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Sultan II. Abdülhamit aleyhtarlığına katkıda bulunmuş, devrin diğer çoğu yayın organları gibi İstibdat Devrine olumsuz bakmıştır. Bu anlamda padişah ve devrin ileri gelenleri aleyhinde yazı ve görsellerle yoğun bir kara propaganda yapmıştır. Nitekim 31 Mart Vakası'na geline süreçte de Cemiyet yanlısı bir yayın yapmıştır. Bununla birlikte dergi, tamamıyla siyasi bir görünüm arz etmez. Bir magazin dergisi kimliğiyle sanat, kültür, spor, sağlık, moda gibi konularda da doyurucu yayınlar yapar.



Kaynaklar

- [ADIVAR], Hâlîde Edib, (Hâlîde Salih adıyla) "Heyûla", Musavver Muhit, c. 1, nr. 14 (29 KS. 1324/11 Şb. 1909), s. 223-224/c. 1, nr. 15(5 Şb. 1324/18 Şb. 1909), s. 238-240/c. 1, nr. 16 (12 Şb. 1324/25 Şb. 1909), s. 255-256/c. 1, nr. 17 (19 Şb. 1324/4 Mrt. 1909), s. 272-224/c. 1, nr. 18 (26 Şb. 1324/11 Mrt 1909), s. 287-288/c. 1, nr. 19 (5 Mrt 1325/18 Mrt 1909), s. 303-304/c. 1, nr. 20 (12 Mrt. 1325/25 Mrt. 1909), s. 319-320/c.1, nr. 21 (19 Mrt. 1325/1 Ns. 1909), s. 331-336.
- Ahmed Samim, "Rus Edebiyatına Dâir", Musavver Muhit, c. 1, nr. 7 (4 KE. 1324/17 Ar. 1908), s. 101-103.
- Ahmet Rasim, "Asabi Kız", Musavver Muhit, c. 1, nr. 2 (30 TE 1324/12 Ks 1908), s.15-16/c. 1, nr. 3 (6 TS. 1324/19 Ks. 1908), s. 47-48/c. 1, nr. 4 (13 TS. 1324/26 Ks. 1908), s. 63-64/c. 1, nr. 5 (20 TS. 1324/3 Ar. 1908), s. 79-80/c. 1, nr. 6 (27 TS. 1324/10 Ar. 1908), s. 95-96.
- Bedi Nuri, "İlk Yevm-i Hürriyetimiz", Musavver Muhit, c. 2, nr. 36-37 (10 Tm. 1325/23 Tm. 1909), s. 434-437.
- [BOLAYIR], Ali Ekrem, "Ertuğrul", Musavver Muhit, c. 1, nr. 19 (5 Mrt. 1325/18 Mrt. 1909), s. 290-291.
- BOZDOĞAN, Ahmet, Fecr-i Ati Topluluğu ve 'Musavver Muhit' Mecmuası, TÜBAR, nr. 35 (2014 - Bahar), s. 43-60.
- [GÖVSA], İbrahim Alaaddin, "Osmanlı Bayrağı", Musavver Muhit, c. 2, nr. 36-37 (10 Tm. 1325/23 Tm. 1909), s. 410.
- Hakkı Behic, "Edebiyat-ı Avam", Musavver Muhit, c. 2, nr. 31 (4 Hz. 1325/17 Hz. 1909), s. 258-263.
- İmzasız, "Havâdis", Musavver Muhit, c. 2, nr. 28, (14 My. 1325/27 My. 1909) s. 189.
- İmzasız, "İhtar-ı Mahsus", Musavver Muhit, c. 1, nr. 20 (12 Mrt. 1325/25 Mrt 1909) s. A. K.
- İmzasız, "Karilerimize Bir Tebşir", Musavver Muhit, c. 2, nr. 32, (11 Hz. 1325/24 Hz. 1909) s. 297.
- İmzasız, "Küçük Bir Mukaddime", Musavver Muhit, c. 1, nr. 1, (23 TE. 1324/5 Ks. 1908) s. 2.
- İmzasız, "Muhterem Kârîlere", Musavver Muhit, c. 1, nr. 10 (1 KS. 1324/14 Oc. 1909) İ. K.
- İmzasız, "Muhterem Kârîlerimize", Musavver Muhit, c. 1, nr. 4 (13 TS 1324/26 Ks 1908), s. 50.
- İmzasız, "Murassa-yı Kılıç", Musavver Muhit, c. 2, nr. 25, (23 Ns. 1325/6 My. 1909) s. 67.
- İmzasız, "Şehr-i Mecmua-yı Musavvere", Musavver Muhit, c. 1, nr. 1, (23 TE. 1324/5 Ks. 1908), s. A. K.
- İmzasız, "Yalnız Karilerimize Mahsus Piyango", Musavver Muhit, c. 2, nr. 39, (30 Tm. 1325/12 Ağ. 1909) s. 472.
- [KESTELLİ], Râif Necdet, "Catulle Mendes", Musavver Muhit, c.1, nr.15 (5 Şb. 1324/18 Şb. 1909), s. 227-228.
- Mahmud Nedim, "Bizde Edebiyat", Musavver Muhit, c. 2, nr. 29 (21 My. 1325/3 Hz. 1909), s. 197-200/c. 2, nr. 30 (28 My. 1325/10 Hz. 1909), s. 237-239/c. 2, nr. 31 (4 Hz. 1325/17 Hz. 1909), s. 263/c. 2, nr. 32 (11 Hz. 1325/24 Hz. 1909), s. 298-303/c. 2, nr. 34 (25 Hz. 1325/8 Tm. 1909), s. 347-351/c. 2, nr. 35 (2 Tm. 1325/15 Tm. 1909), s. 375-377.
- Mehmet Ali Tevfik, "Alfred de Musset ve Alfred de Tennyson", Musavver Muhit, c. 2, nr. 33 (18 Hz. 1325/1 Tm. 1909), s. 318-322/c. 2, nr. 34 (25 Hz. 1325/8 Tm. 1909), s. 343-347/c. 2, nr. 35 (2 Tm. 1325/15 Tm. 1909), s. 371-375.
- Mehmet Râuf, "Edebiyat-ı Hâzıraya Dâir", Musavver Muhit, c. 1, nr. 21 (19 Mrt. 1325/1 Ns. 1909), s. 322-323.
- Mehmet Râuf, "Temâşâ Muharrirliği", Musavver Muhit, c. 1, nr. 11 (8 KS. 1324/21 Oc. 1909) s. 166.
- Recâizâde Mahmud Ekrem, "Ne Düşünüyör Ne Hissediyorum", Musavver Muhit, c. 2, nr. 36-37 (10 Tm. 1325/23 Tm. 1909), s. 391-395.
- Safvet Nezhî, "Bir Hadise-i Edebiye - Leylâ", Musavver Muhit, c. 1, nr. 20 (12 Mrt. 1325/25 Mrt. 1909) s. 306-307.
- [TANRIÖVER], Hamdullah Subhi, "Muazzez Sâhir Bey", Musavver Muhit, c. 2, nr. 36-37 (10 Tm. 1325/23 Tm. 1909), s. 406-407.
- [TARHAN], Abdülhak Hâmid, "Hürriyet Neşidesi", Musavver Muhit, c. 1, nr. 19 (5 Mrt. 1325/18 Mrt. 1909), s. 290.
- [TARHAN], Abdülhak Hâmid, "Neşide-i Hürriyet" Musavver Muhit, c. 2, nr. 24 (18 Ns. 1325/1 My. 1909), s. 50.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yay. C. 1, İst. 1977.

